

5. **Відсутність механізму виконання рішень суду.** Із тексту Святого Письма, про що наголошувалося вище, вбачається, що в суді діє Сам Бог, який обрав суддю як зброю Своїх дій на землі («коли Господь поставляв їм суддів, то Сам Господь був із суддею і рятував їх від ворогів їхніх в усі дні судді» або ж «і сказав Гедеон (суддя – прим. авт.) Богу: якщо Ти спасеш Ізраїля рукою моєю, як говорив Ти»).

В якості висновку слід зазначити, по-перше, що суд утворений лише з волі Бога, а тому судова влада в державі повинна займати особливий статус. По-друге, вимоги до осіб, які бажають займати посаду судді, повинні бути досить високі, як і повинна покладатися на них підвищена відповідальність за порушення цих вимог при відправленні правосуддя, оскільки на «землі потрібно творити не суд людський, а суд Господа» (2 Пар. 19. 6), адже «яким судом судите, таким судитимуть і вас» (Матф. 7. 2). Дотримання викладених вище висновків забезпечить на сучасному рівні гарантії судового захисту прав людини.

Л і т е р а т у р а

1. Баренбойм П. Божественная природа судебной власти. Три тысячи лет доктрине разделения властей: от Ветхого Завета до наших дней // Российская юстиция. – 1996. – № 1. – С 21–23.
2. Біблія. Книги священного писання Старого та Нового завіту. Переклад українською Патріарха Філарета (Денисенка). – К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського патріархату, 2004. – 1407 с.
3. Генрі Г. Геллей. Біблійний довідник Геллея. – Всесвітня Християнська Місія, Торонто, Канада. – 1985. – 856 с.
4. Мень А. В. История религии: в поисках Пути, Истины и Жизни: В семи томах. Т. I. Истоки религии / предисл. С. С. Аверинцева; Худож. В. Г. Виноградов. – М.: СП «Слово», 1991. – 287 с.
5. Папаян Р. А. Христианские корни современного права. – М.: Издательство НОРМА, 2002. – 416 с.

СИДОРЕНКО
Олена Михайлівна

ДОГМА ПРАВА У ПРАВОВОМУ ЖИТТІ

Правове життя – це сукупність всіх форм юридичного буття суспільства, яка виражається у правових актах та інших проявах права (у тому числі й негативних) та характеризує специфіку й рівень існуючої юридичної дійсності, відношення суб'єктів до права і ступінь задоволення їхніх інтересів.

Догма права – це структурний компонент права, що існує поряд із ціннісною та статусною характеристикою права і становить сферу юри-

дичної науки (догматична юриспруденція), юридичної практики та юридичної освіти у вигляді діючої системи позитивного права та правових категорій і понять, у яких ця система відображена.

Догма права є одним із пластів правової реальності, існуючи на рівні індивідуальної правосвідомості, системи правових нормативів та системи правового порядку. У структурі індивідуальної правосвідомості догма права представлена правовою ідеологією. Правова ідеологія є системою правових принципів, ідей, теорій, концепцій, що відображають теоретичне (наукове) осмислення правової реальності, усвідомлене проникнення в сутність правових явищ. Таким чином, структура правової ідеології включає в себе усвідомлене осмислення правової реальності у вигляді правових ідей, правових принципів, теорій та переконань; проникнення в сутність правових явищ – правові поняття та категорії; розщеплення свідомості на правомірну та протиправну поведінку. Отже, на рівні індивідуальної правосвідомості догма права не лише кристалізує поняття та категорії, не лише концентрує у собі засоби правового мислення, але й певним чином структурує сприйняття правової реальності, мотивуючи правову активність суб'єктів.

Джерела права як втілення позитивованої догми постають у вигляді ієрархізованої системи, в якій одночасно функціонують правові норми загального та індивідуального порядків. У цьому контексті формулюється плюралістична теорія джерел права, сутність та основна ідея якої полягають у тому, що різноскерованість правового впливу, яка стає результатом дії різних джерел права, підвищує ефективність механізму дії права. Догма права, концентруючи у собі правові ідеї, поняття та смисли, об'єктивуючись у системі позитивного права, а далі – у джерелах права, набуває нових характеристик. Вона стає суб'єктно-об'єктною сутністю, оскільки виходить за межі окремої правосвідомості, виходить на рівень правового життя, безпосереднім чином втілюючись у конкретиці правових нормативів. Окрім втілення у законах, догма права виражається також у договорі. З позицій догми права це означає, що у договорі знаходить своє вираження локальна конвенціоналізація правових догм.

Спрямованість системи джерел права та позитивного права взагалі на встановлення певного правового порядку породжує інший зріз правової реальності – соціально-результативний, у якому догма права виражається як інтегративна структура, що пов'язує суб'єктів права єдиною смисловою та понятійною системою. У цьому аспекті виявляється така властивість правової сфери, як цілісність, що не лише характеризується стабільністю та стійкістю правової системи, але й виражає єдність правового простору та мови права. Догма права є площиною правових комунікацій між суб'єктами, оскільки цілісність правової сфери виражається не лише у ступені включеності суб'єктів у правове життя (правова акти-

вність), але й у кількості та характері їх взаємодій. У цьому контексті пропонується комунікативна теорія правового порядку, у якій соціальна цінність правового порядку досягається тоді, коли кількість комунікацій між суб'єктами досягає значення неможливості виходу з правового простору.

Нормативність, яка властива праву, пов'язана з його особливістю як об'єктивованого інституційного утворення, при цьому такого, що володіє значною соціальною силою. Право наповнене нормами – загальними правилами поведінки, спрямованими на регулювання і охорону суспільних відносин. Норми права – це центральне ядро всієї системи правових засобів, адже самі по собі норми – зовсім не єдиний складовий елемент змісту права.

Матерію права поряд з юридичними нормами на їх основі формують індивідуальні приписи, санкції, міри захисту, юридичні факти та інші явища правової дійсності, які охоплюються поняттям догми права. Зміст права в більш детальному аналізі є об'ємним, багатограним, багатим, що включає в себе правові феномени, з яких складається цілісний юридичний організм. Зазначене не повинно якимось чином зменшити конститутивне значення юридичних норм, властивість нормативності. Право – це не тільки норми, але без норм, без властивості нормативності права немає.

Догма права трансформується в межах ситуації, так само як це відбувається з ціннісними ієрархіями та локальними психофізичними станами суб'єктів. Ситуація включає в себе як динамічні, рухливі ознаки, що характеризують дану ситуацію взаємодії суб'єкта з середовищем як особливу, так і стійку, відносно яких ряд подій залишається тією чи іншою мірою інваріантним, не руйнуючи її цілісності. Особливий характер догма права набуває при розгляді глобальної та локальної правової ситуації. З глобальної точки зору, правова ситуація постає як складна сукупність пов'язаних соціально-правових явищ і процесів (стан законодавства, законслухняність громадян, розвиток владних структур, якість діяльності правоохоронних органів, дотримання державою прав людини тощо), що визначає характер і рівень правопорядку в країні. Очевидно, що у цьому контексті стан догми права виражається, насамперед, у тому, яким чином та наскільки ефективно діє позитивне право, у чому виражена його індивідуальна та соціальна цінність, чи є достатньою (або, навпаки, замалою чи зависокою) його нормативність. Локальна правова ситуація, пов'язана з участю конкретних суб'єктів в актуалізації правових догм та цінностей на тлі функціонування правових комунікацій між ними, виходить на специфіку розуміння догми права та її складових у контексті співвідношення дійсного та належного в межах конкретного правового становища одного чи декількох суб'єктів правової сфери.

Правові відносини формуються не лише у діяльності соціальних груп, але й у поведінці окремих суб'єктів. Вони реалізуються як постійно рекурсивні акти поведінки, регламентовані правовими нормами, тобто

такі, що існують у нормативному контексті. З цієї позиції будь-яке правове відношення містить дві складові: зміст догматичного компонента правової норми; зміст цілей, мотивів, установок особистості. Взаємодія цих двох змінних якраз і утворює правову дію, а її характер дозволяє прогнозувати розвиток як локального правового відношення, так і всієї системи правових відносин у рамках тієї чи іншої соціальної спільноти.

При розгляді діяльнісної парадигми в контексті існування догми права можна констатувати, що: 1) діяльність – це спосіб існування догми права, вихідний пункт наповнення правової сфери догматичними ідеями та поняттями. За межами діяльності правові відносини, правова свідомість, право як ціннісно-нормативна система, а отже, і догма права, існувати не можуть; 2) догма права через діяльність втілюється у реальність, оскільки вона присутня в правових діях людини; 3) різним станам і компонентам догми права відповідають різні типи та форми правової діяльності (особливо актуально це в контексті застосування догматичного методу як методу діяльності); 4) догма права в контексті діяльності виявляється структурованою відповідно до характеру окремого типу правової діяльності.

Основні напрямки правової діяльності, у яких знаходить своє вираження догма права, – законотворча діяльність, судова діяльність та супроводна наукова діяльність, у кожній з яких реалізується той чи інший елемент догми права, та чи інша частина догматичного методу.

МУСИЧЕНКО
Ольга Михайлівна

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИСУ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОМУ

Мова – першооснова законотворчості, яка може бути представлена цілісним організмом, від поєднання і взаємозв'язку частин якого залежить здатність закону адекватно (відповідно до цілей правового регулювання) виражати думку законодавця, бути зрозумілим, а значить дієвим і ефективним при його застосуванні.

До мови нормативно-правового акта, в тому числі кримінального закону, висувається ряд вимог, спрямованих на те, щоб він був якісним, належним чином виконував функцію форми права. Однією з таких вимог є зрозумілість закону.

Найчастіше в дослідженнях мови закону звертають увагу на проблеми, пов'язані з лексикою, зокрема юридичною термінологією, однак лише на рівні словосполучення, речення слово виступає мисленнєвим за-